

**Державна установа
«Український інститут розвитку
освіти»**

**Державна служба якості освіти
України**

РОЗРОБЛЯЄМО МОДЕЛЬНУ НАВЧАЛЬНУ / НАВЧАЛЬНУ ПРОГРАМУ

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ АВТОРІВ
МОДЕЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ / НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З
НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ / ІНТЕГРОВАНІХ КУРСІВ**

**Київ
2025**

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом державної установи
«Український інститут
розвитку освіти»
26 травня 2025 року № 67-аг

ЗМІСТ

Вступ	3
I ЕТАП. Опрацювання нормативно-правової бази.....	4
II ЕТАП. Укладання та технічне оформлення модельної навчальної / навчальної програми	6
Загальні вимоги	6
Алгоритм укладання модельної навчальної / навчальної програми ..	8
Структура модельної навчальної / навчальної програми.....	8
Конструктор модельної навчальної / навчальної програми	15
Технічне оформлення модельної навчальної / навчальної програми..	16
III ЕТАП. Отримання грифа / рішення педагогічної ради	17
Додаток А. Структура модельної навчальної / навчальної програми	18
Додаток Б. Титульний аркуш модельної навчальної програми	19
Додаток В. Титульний аркуш навчальної програми	20
Додаток Г. Форма експертного висновку (<i>комплексна експертиза модельної навчальної / навчальної програми</i>).....	21
Додаток Д. Форма експертного висновку (<i>комплексна експертиза програм із корекційно-розвиткової роботи для осіб з особливими освітніми потребами</i>)	25

ВСТУП

Інструктивно-методичні рекомендації розроблені для автора(-ів) модельних навчальних / навчальних програм задля ознайомлення з процесом укладання, а також – з процедурою здійснення експертизи та надання відповідних грифів / рішень.

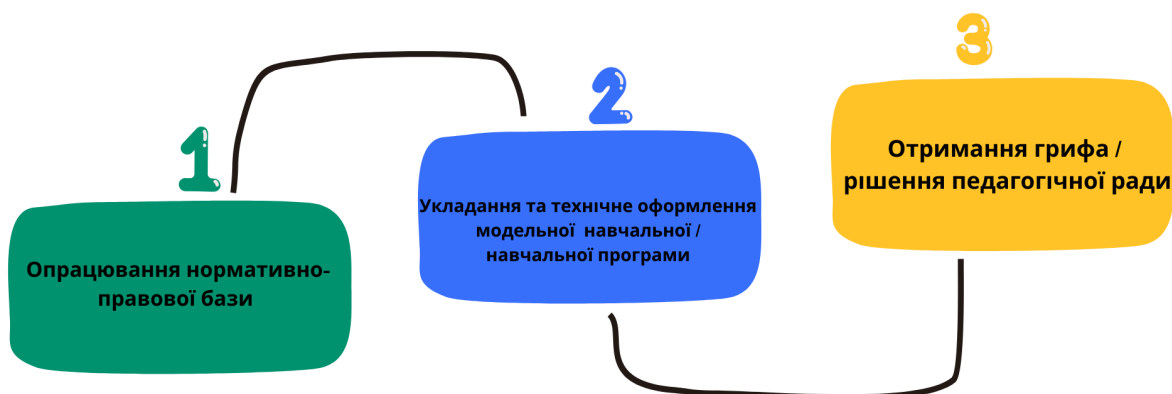
Заклади освіти можуть використовувати в освітньому процесі:

- модельні навчальні програми, яким надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»;
- навчальні програми, розроблені на основі модельних навчальних програм;
- навчальні програми, розроблені не на основі модельних навчальних програм, яким надано гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі».

Надання модельним навчальним / навчальним програмам грифів «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» та «Схвалено для використання в освітньому процесі» визначено Порядком здійснення експертизи, надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 05 червня 2023 року № 675, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 17 липня 2023 року за № 1203/40259. Водночас наголосимо, що навчальні програми, розроблені на основі модельних навчальних програм, затверджуються рішенням педагогічної ради закладу освіти.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 13.05.2024 № 667 державна установа «Український інститут розвитку освіти» (далі – УІРО) організовує здійснення експертизи, надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам.

Навчальні програми, розроблені не на основі модельних навчальних програм, яким надано гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі», є складовими освітніх програм, розроблених не на основі типових освітніх програм. Відповідно до частини 4 статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту» Державна служба якості освіти України (далі – Служба) затверджує за результатами експертизи освітні програми, розроблені не на основі типових освітніх програм. Процес укладання модельної навчальної / навчальної програми рекомендуємо формувати поетапно:

І ЕТАП ОПРАЦЮВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ

Укладання модельної навчальної / навчальної програми регламентовано такими нормативно-правовими документами:

1. Закон України «Про освіту».
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту».
3. Державний стандарт початкової освіти.
4. Державний стандарт базової середньої освіти.
5. Державний стандарт профільної середньої освіти.
6. Наказ МОН України «Про затвердження Порядку здійснення експертизи, надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам» від 05.06.2023 № 675.
7. Наказ МОН України «Про затвердження Порядку проведення експертизи та затвердження освітніх програм повної загальної середньої освіти, розроблених не на основі типових освітніх програм» від 03.06.2022 № 520.
8. Наказ МОЗ України «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти» від 25.09.2020 № 2205.

Статтею 1 Закону України «Про повну загальну середню освіту» визначено тлумачення основних термінів, зокрема:

«7) модельна навчальна програма – документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета (інтегрованого курсу) та види навчальної діяльності учнів, рекомендований для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством;

8) навчальна програма – документ, що визначає послідовність досягнення результатів навчання учнів з навчального предмета (інтегрованого курсу), опис його змісту та видів навчальної діяльності учнів *із зазначенням орієнтовної кількості годин*, необхідних на їх провадження, та затверджується педагогічною радою закладу освіти».

Результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті в процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Обов'язкові результати навчання учнів / учениць – сукупність знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних якостей здобувачів відповідного рівня освіти, які відповідають загальним результатам навчання та які можна ідентифікувати, кількісно оцінити і виміряти, свідчать про рівень розвитку кожного вміння на завершення циклу.

Очікувані результати навчання учнів / учениць – сукупність знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, які окреслюють за роками навчання на основі відповідних обов'язкових результатів (орієнтирів для оцінювання) здобувачів освіти з певної(-их) освітньої(-их) галузі(-ей), відображаючи поступ у розвитку того чи того вміння чи ставлення, послідовність його формування в динаміці освітнього процесу, ураховуючи логіку й наступність викладу змісту навчального предмета / інтегрованого курсу.

II ЕТАП

УКЛАДАННЯ ТА ТЕХНІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ МОДЕЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ / НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Загальні вимоги

Модельна навчальна програма розробляється на основі чинних державних стандартів загальної середньої освіти відповідного рівня, зокрема:

ґрунтується на визначених стандартами ціннісних орієнтирах;
охоплює формування наскрізних у всіх ключових компетентностях умінь;

орієнтується на компетентнісний потенціал відповідної галузі / галузей, що визначає здатність кожної освітньої галузі формувати всі ключові компетентності через розвиток умінь і ставлень та базові знання;

передбачає реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання у відповідній галузі / галузях.

При укладанні модельної навчальної / навчальної програми необхідно дотримуватися *принципів* академічної доброчесності, відповідності державним стандартам загальної середньої освіти визначеного рівня, системності та науковості.

Змістове наповнення модельної навчальної / навчальної програми повинно бути чітко структуроване, розкривати причиново-наслідкові зв'язки явищ, процесів, подій, містити науково перевірені знання, які відповідають сучасному рівню розвитку науки, сприяти формуванню української національної та громадянської ідентичності.

Мова модельної навчальної / навчальної програми повинна бути науково виваженою, відповідати сучасним мовним нормам та чинному українському [правопису](#).

Модельна навчальна / навчальна програма має враховувати принципи недискримінації (*відсутність ознак дискримінації та стереотипів*)¹.

¹ Пункт 2 частини першої статті 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».

Навчальна програма, *розроблена на основі модельної навчальної програми*, повинна відобразити авторську концепцію, визначити кількість годин, яка необхідна на провадження послідовності досягнення результатів навчання здобувачів освіти з відповідних навчальних предметів (інтегрованих курсів), змісту тієї чи іншої теми / розділу / модуля тощо та видів навчальної діяльності здобувачів освіти.

Розробнику(-ам) навчальної програми, розробленої на основі модельної навчальної програми, необхідно:

- конкретизувати зміст обраної модельної навчальної програми, залучаючи регіональний компонент тощо;

- розширювати / поглиблювати або ущільнювати зміст окремих тем / розділів / модулів тощо обраної модельної навчальної програми, зважаючи на потреби учнівства, матеріально-технічне забезпечення закладу освіти, запити батьків, громади тощо;

- змінювати послідовність вивчення тем, запропоновану обраною модельною навчальною програмою, не порушуючи логічної послідовності досягнення результатів навчання;

- розробити тематику практичних / творчих / проєктних робіт тощо, які сприятимуть застосуванню набутих умінь в навчальних та життєвих ситуаціях, досягненню очікуваних результатів навчання, формуванню наскрізних умінь / ключових компетентностей.

Навчальна програма, *розроблена не на основі модельної навчальної програми*, повинна відобразити унікальну авторську концепцію, яка відмінна від змісту наявних модельних навчальних програм та відрізняється новизною, актуальністю подання змісту навчального предмета / інтегрованого курсу.

Розробнику(-ам) навчальної програми, розробленої не на основі модельної навчальної програми, необхідно:

- формувати зміст навчального матеріалу, що спрямований на досягнення обов'язкових (більших за обов'язкові) результатів навчання учнів / учениць відповідно до року навчання / циклу;

- визначати логічну послідовність вивчення тем / розділів / модулів;

- зазначити підходи, методи, технології, необхідні для реалізації навчальної програми;

- забезпечити формування ключових компетентностей з урахуванням компетентнісного потенціалу освітньої галузі, визначеного в державному стандарті відповідного рівня освіти;

- розробити тематику практичних / творчих / проєктних робіт тощо, які сприятимуть застосуванню набутих умінь в навчальних та життєвих ситуаціях.

Щодо укладання модельних навчальних / навчальних програм, *розроблених на основі навчальних програм іноземних держав*, необхідно дотримуватися вимог чинного законодавства, яке регламентує розроблення такого типу програм.

Алгоритм укладання модельної навчальної / навчальної програми

1. Сформувати авторську концепцію.
2. Визначити мету відповідно до мети, зазначеної у відповідному державному стандарті загальної середньої освіти, вікових, індивідуальних та інших особливостей здобувачів освіти.
3. Визначити завдання, пов'язані з реалізацією визначеної мети.
4. Обрати принцип побудови програми – лінійний чи концентричний.
5. Розподілити зміст навчального матеріалу за циклами / роками навчання.
6. Визначити очікувані результати навчання.
7. Продумати види навчальної діяльності здобувачів освіти з урахуванням їх вікових, індивідуальних та інших особливостей і типу закладу освіти.
8. Окреслити рекомендовані форми / методи / засоби проведення оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

Навчальна програма повинна конкретизувати:

послідовність вивчення змісту навчального предмета / інтегрованого курсу (теми / розділу / модуля);

розподіл годин навчального навантаження на вивчення певної теми, відповідного розділу / модуля;

очікувані результати в межах певної теми, відповідного розділу / модуля.

Структура модельної навчальної / навчальної програми

Модельна навчальна / навчальна програма з відповідного навчального предмета / інтегрованого курсу повинна бути чітко структурована (додаток А).

1. **Вступна частина**, у якій подається пояснювальна записка, де визначено авторську концепцію й значення навчального предмета / інтегрованого курсу в системі загальної середньої освіти, зокрема:

зазначається освітня(-і) галузь(-і), реалізацію якої(-их) забезпечує навчальний предмет / інтегрований курс;

окреслюється мета навчального предмета / інтегрованого курсу, яка має бути узгоджена з метою відповідної(-их) освітньої(-их) галузі(-ей) державного освітнього стандарту;

описуються способи реалізації цієї програми та особливості організації освітнього процесу під час вивчення цього навчального предмета / інтегрованого курсу.

Важливо! *Модельна навчальна / навчальна програма з певного навчального предмета / інтегрованого курсу, яка реалізує частину обов'язкових результатів навчання в межах однієї освітньої галузі, повинна містити вказівку на інші модельні навчальні / навчальні програми (одну або декілька), у поєднанні з якою(-ими) вона охоплюватиме всі обов'язкові результати навчання цієї галузі*

Наприклад, розробником(-ами) пропонується реалізувати мистецьку освітню галузь у 7–9 класах через інтегрований курс «Зарубіжна література і мистецтво» (0,5 год) (навчальна програма, розроблена не на основі модельної навчальної програми) та інтегрований курс «Мистецтво» (0,5 год) (модельна навчальна програма). У такому випадку необхідно зазначити, які обов'язкові результати навчання реалізуються в межах навчальної програми, розробленої не на основі модельної навчальної програми, інтегрованого курсу «Зарубіжна література і мистецтво», а які – у межах модельної навчальної програми інтегрованого курсу «Мистецтво». У комплексі обидві програми повинні передбачити реалізацію обов'язкових результатів навчання з мистецької освітньої галузі на завершення другого циклу базової середньої освіти.

Задля досягнення мети потрібно визначити **завдання**, які конкретизують способи досягнення мети навчального предмета / інтегрованого курсу для досягнення результатів навчання, визначених державним стандартом відповідного рівня освіти.

Водночас мета і завдання повинні ґрунтуватися на **ціннісних орієнтирах**, окреслених державними стандартами загальної середньої освіти, та орієнтуватися на компетентнісний потенціал відповідної галузі(-ей).

2. **Основна частина** є стрижневим компонентом модельної навчальної / навчальної програми, де викладено орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів / учениць за циклами / роками навчання, пропонований зміст / зміст навчального предмета / інтегрованого курсу та види навчальної діяльності.

Очікувані результати навчання повинні:

відповідати обов'язковим результатам навчання, визначеним у чинних державних стандартах освіти;

містити відповідні орієнтири для оцінювання з державних стандартів загальної середньої освіти із зазначенням індексу цього орієнтира;

визначати послідовність викладу груп результатів навчання, визначених відповідними освітніми галузями, у межах теми / розділу / модуля тощо.

Очікувані результати навчання повинні бути конкретними та вимірювальними, і відображати процес їх формування через навчальну діяльність учнів / учениць.

Очікувані результати навчання учнів / учениць подаються в модельній навчальній / навчальній програмі за змістовими лініями і співвідносяться за допомогою індексів з обов'язковими результатами навчання, визначеними чинними державними стандартами освіти.

Звертаємо увагу, що в модельних навчальних програмах навчальних предметів / інтегрованих курсів основного рівня профільної середньої освіти за академічним спрямуванням основою для формулювання очікуваних результатів навчання є орієнтири для оцінювання основного рівня. У модельних навчальних програмах навчальних предметів та інтегрованих курсів поглибленого рівня основою для формулювання очікуваних результатів навчання є орієнтири для оцінювання поглибленого рівня. У послідовності викладу очікуваних результатів у межах теми / розділу / модуля тощо програми можна дотримуватися послідовності груп результатів навчання, визначених відповідними освітніми галузями в Державному стандарті профільної середньої освіти.

Для початкової освіти в індексі орієнтира для оцінювання:

☐ скорочений буквенний запис означає освітню галузь, до якої належить обов'язковий результат навчання;

☐ цифра на початку індексу означає порядковий номер року навчання (класу);

☐ перша цифра після буквеного запису до крапки означає порядковий номер загальної цілі, на реалізацію якої спрямований обов'язковий результат;

☐ цифра після крапки означає порядковий номер загального результату, з яким співвідноситься обов'язковий результат².

² Пункт 11 Державного стандарту початкової освіти.

Наприклад,

Початкова освіта	
Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
сприймає усну інформацію; перепитує, виявляючи увагу; доречно реагує [2 МОВ 1.1]	з увагою сприймає усні репліки співрозмовника, перепитує, доречно реагує на них [2 МОВ 1.1]; виконує сприйняті на слух інструкції щодо виконання поставлених учителем навчальних завдань [2 МОВ 1.1]; сприймає монологічне висловлення й використовує усну інформацію з конкретною метою [2 МОВ 1.1].
обчислює усно зручним для себе способом у навчальних і практичних ситуаціях [2 МАО 4.3]	виконує додавання та віднімання на основі нумерації чисел [2 МАО 4.3]; володіє навичками додавання і віднімання чисел у межах 100 [2 МАО 4.3]; обчислює усно зручним для себе способом [2 МАО 4.3].

Для базової середньої / профільної середньої освіти в індексі орієнтира для оцінювання:

☐ скорочений буквений запис означає освітню галузь, до якої належить обов'язковий результат навчання;

☐ цифра на початку індексу вказує на порядковий номер року навчання (класу), на завершення якого очікується досягнення результату навчання;

☐ перша цифра після буквеного запису до крапки означає номер групи результатів навчання;

☐ цифра після крапки означає номер загального результату навчання;

☐ наступна цифра означає номер конкретного результату навчання;

☐ остання цифра означає номер орієнтира для оцінювання відповідного навчального результату³.

☐ літера «П» після останньої цифри орієнтира для оцінювання відповідного навчального результату – результати навчання (орієнтири для оцінювання) поглибленого рівня вивчення групи споріднених навчальних предметів (інтегрованих курсів) однієї або кількох освітніх галузей, визначених Державним стандартом профільної освіти⁴.

³ Пункт 13 Державного стандарту базової середньої освіти.

⁴ Пункт 14 Державного стандарту профільної середньої освіти.

Базова середня освіта	
Очікувані результати навчання	Пропонований зміст
Подільність чисел (10 год)	
розрізняє дільники і кратні натурального числа [6 МАО 1.2.2-1].	Дільники та кратні натурального числа
розпізнає парні і непарні числа; числа, які кратні 3, 5, 9, 10 [6 МАО 4.1.2-1]; використовує ознаки подільності для розв'язування задач, зокрема задач на реальні ситуації [6 МАО 4.3.1-2].	Ознаки подільності на 10, на 5, на 2, на 9 і на 3

Отже, очікувані результати навчання визначаються за роками навчання на основі відповідних обов'язкових результатів (орієнтирів для оцінювання) здобувачів освіти з певної(-их) освітньої(-их) галузі(-ей), відображаючи поступ у розвитку того чи іншого вміння або ставлення, послідовність його формування в динаміці освітнього процесу, урахування логіку й наступність викладу змісту навчального предмета / інтегрованого курсу.

Освітня програма, розроблена не на основі типової освітньої програми, що містить навчальну(-і) програму(-и), розроблені не на основі модельних навчальних програм, має передбачати досягнення учнями / ученицями всіх обов'язкових результатів навчання, визначених державним стандартом, а також може передбачати досягнення учнями / ученицями результатів навчання більших за обов'язкові, визначені державним стандартом⁵ відповідно до Порядку проведення експертизи та затвердження освітніх програм повної загальної середньої освіти, розроблених не на основі типових освітніх програм, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 03.06.2022 № 520, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 14.07.2022 за № 778/38114.

Пропонований зміст / Зміст. Пропонований зміст / зміст може бути структуровано відповідно до компонентів базових знань відповідної(-их) освітньої(-их) галузі(-ей) та (за потреби) конкретизовано з огляду на мінімальну кількість годин навчального навантаження, визначену на відповідний навчальний предмет / інтегрований курс у базовому навчальному плані державного стандарту відповідного рівня освіти.

Важливим є дотримання Санітарного регламенту, яким встановлено допустиму сумарну кількість годин (навчальних занять) тижневого навантаження учнів / учениць⁶.

⁵ Наказ МОН «Про затвердження Порядку проведення експертизи та затвердження освітніх програм повної загальної середньої освіти, розроблених не на основі типових освітніх програм» від 03.06.2022 № 520, абзац другий пункту 1 розділу II.

⁶ Наказ МОЗ «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти» від 25.09.2020 № 2205. Додаток 8 до Санітарного регламенту для закладів

Класи	Допустима сумарна кількість годин інваріантної і варіативної частин навчального плану (навчальних занять)	
	5-денний навчальний тиждень	6-денний навчальний тиждень
1	20,0	22,5
2	22,0	23,0
3	23,0	24,0
4	23,0	24,0
5	28,0	30,0
6	31,0	32,0
7	32,0	34,0
8	33,0	35,0
9	33,0	36,0
10–12	33,0	36,0

Водночас освітні програми *приватних і корпоративних закладів освіти* можуть передбачати збільшену кількість навчальних предметів / інтегрованих курсів та / або навчальних годин (за рахунок власних надходжень) порівняно з відповідними типовими освітніми програмами, за умови дотримання вимог санітарного законодавства⁷.

Отже, укладаючи навчальну програму, розроблену не на основі модельної навчальної програми, для приватних та корпоративних закладів освіти, можна збільшувати кількість годин на вивчення відповідних тем / розділів / модулів, не перевищуючи вищезазначену встановлену допустиму сумарну кількість годин (навчальних занять) тижневого навантаження учнів / учениць.

Види навчальної діяльності. У модельній навчальній програмі пропоновані види навчальної діяльності необхідно узгоджувати з очікуваними результатами навчання та пропонованим змістом, їх перелік повинен бути орієнтовним і рекомендаційним. У навчальній програмі *види навчальної діяльності* потрібно конкретизувати, наприклад, з математики можуть бути: письмова робота; усне опитування; виконання проєктів в електронному вигляді. З історії та громадянської освіти: коментоване читання тексту, робота з адаптованими документами, перегляд і обговорення візуальних джерел, створення творчих робіт із описом ситуацій. З української / зарубіжної літератури: різні види читання, відповіді на запитання за змістом тексту, обговорення / аналіз та інтерпретація / переказ художнього тексту / медіатексту, обговорення

загальної середньої освіти (пункт 1 розділу V) «Допустима сумарна кількість годин (навчальних занять) тижневого навантаження учнів».

⁷ Пункт 7 статті 11 Закон України «Про повну загальну середню освіту».

проблем твору, порівняння художніх текстів, створення власного медійного продукту на підставі художнього твору.

Задля забезпечення розвитку наскрізного вміння критично та системно мислити, пропонуємо проектувати такий вид навчальної діяльності як створення *проєкту статті Вікіпедії*, який не передбачає публікації у Вікіпедії.

Зокрема такий вид навчальної діяльності також сприяє розвитку вміння працювати з інформацією, представленою у відповідний спосіб, написанню й структуруванню різних типів текстів, пошуку інформації та її аналізу, а також перевірки достовірності інформації тощо. Такий вид навчальної діяльності може реалізовуватися на основі міжпредметної інтеграції.

Автору(-ам) при створенні такого типу завдань доцільно в модельній навчальній / навчальній програмі окреслити загальну тематику навчального завдання, залишивши при цьому для педагогічних працівників та здобувачів освіти можливість творчого формулювання конкретної тематики проєктів можливих статей.

Щодо створення завдань, пов'язаних із Вікіпедією, звертаємо увагу на розмежування двох понять, які можуть застосовуватися для розроблення статей, зокрема:

- 1) проєкт статті – навчальна вправа, що імітує структуру й стиль енциклопедичної статті Вікіпедії;
- 2) створення статті у Вікіпедії – реальне розміщення матеріалу в онлайн-енциклопедії з дотриманням усіх правил і стандартів.

3. Прикінцева частина, у якій необхідно:

описати методичні підходи до реалізації відповідної програми;

окреслити особливості навчального предмета / інтегрованого курсу, методи й технології навчання;

запропонувати орієнтовні / конкретні ресурси для досягнення мети та перелік обладнання;

зазначити використання різних систем оцінювання результатів навчання.

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти. Орієнтирами для оцінювання є очікувані результати навчання. Основними видами оцінювання результатів навчання учнів / учениць є формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання, державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання⁸.

Формувальне оцінювання має на меті вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію учнів / учениць; відстежувати навчальний прогрес учнів / учениць; вчасно виявляти проблеми та вживати заходів для коригування індивідуальної освітньої траєкторії та методів навчання відповідно до

⁸ Пункт 2 статті 17 Закон України «Про повну загальну середню освіту».

індивідуальних та інших потреб учнів / учениць; формувати в учнів / учениць упевненість у власних силах, мотивацію на досягнення та зацікавленість у навчанні.

Підсумкове оцінювання має на меті встановити відповідність очікуваних і реальних результатів навчання.

Оцінювання результатів навчання здійснюється за допомогою різних методів, вибір яких зумовлюється особливостями рівня освіти, змісту навчального предмета / інтегрованого курсу із застосуванням різних способів і засобів:

- усного опитування (індивідуальне, групове тощо);
- письмових завдань (навчальні завдання, тести, перекази, диктанти тощо, а також діагностувальні, підсумкові роботи);
- практичних завдань; навчальних проєктів;
- робота з картами, діаграмами; заповнення таблиць, побудова схем, моделей, зокрема з використанням електронних засобів навчання тощо);
- завдань із використанням ІТ (онлайн-тести, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, комп'ютерні продукти тощо);
- самооцінювання, взаємооцінювання;
- комплексного, що поєднує різні способи й засоби оцінювання тощо.

Для здійснення оцінювання вчитель може також використовувати такі інструменти, як картки, шкали, щоденник спостережень, портфоліо учнів / учениць тощо.

Конструктор модельної навчальної / навчальної програми

Задля автоматизації укладання модельної навчальної / навчальної програми розроблено [конструктор навчальних планів та програм](#) за сприяння проєкту «Навчаємось разом», підтримки Міністерства освіти і науки України (далі – МОН), державної установи «Український інститут розвитку освіти» та Команди підтримки реформ МОН.

Цей [онлайн-інструмент](#) допоможе спростити процес укладання модельних навчальних / навчальних програм, а також – навчальних планів.

Технічне оформлення модельної навчальної / навчальної програми

Проект модельної навчальної / навчальної програми технічно оформлюється відповідно до вимог, дотримання яких є обов'язковим:

Розмір аркуша: стандартний формат А4 (210×297 мм).

Шрифт: Times New Roman, основний текст – 14 кегль; таблиці, примітки та додатковий текст – 12 кегль.

Міжрядковий інтервал: 1,0.

Поля: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє і нижнє – 20 мм.

Вирівнювання тексту: текст вирівнюється по ширині, окрім титульного аркуша.

Нумерація сторінок починається з титульного аркуша, порядковий номер зазначають із другої сторінки. Кожен розділ програми нумерується з нової сторінки. У додатках нумерація сторінок продовжується.

Титульний аркуш модельної навчальної / навчальної програми (додаток Б та В) містить:

- найменування профільного міністерства / повну назву закладу освіти;
- тип навчальної програми (модельна навчальна програма / навчальна програма, розроблена на основі модельної навчальної програми / навчальна програма, розроблена не на основі модельної навчальної програми тощо);
- назву програми;
- роки навчання / класи;
- прізвище, ім'я, по батькові автора(-ів);
- рік написання.

Список використаних джерел укладається в алфавітному порядку. Оформлення бібліографічних посилань та бібліографічних списків посилань у списку використаних джерел регламентується національним стандартом України [ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»](#))

ІІІ ЕТАП

ОТРИМАННЯ ГРИФА / РІШЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ РАДИ

Порядком здійснення експертизи, надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам (далі – Порядок), затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 05 червня 2023 року № 675, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 17 липня 2023 року за № 1203/40259, визначено механізм отримання *грифів*.

Гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» надається навчальним програмам, визначеним підпунктами 1, 3 пункту 5 розділу I Порядку.

Гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі» надається навчальним програмам, визначеним підпунктами 2, 4, 5 пункту 5 розділу I Порядку.

Автор(-и), видавець / виробник, постачальник або інші фізичні та юридичні особи, керуючись розділом III Порядку подають документи для отримання грифа шляхом заповнення форми, розміщеної на вебсторінці сайту УІРО в розділі «Експертиза».

Експертна комісія та експертна група забезпечує здійснення експертизи об'єктів грифування щодо рекомендацій їх використання в освітньому процесі. Експертом є фізична особа, яка проводить експертизу протягом двох місяців після отримання відповідних матеріалів на засадах прозорості, фаховості й незалежності, подає для розгляду на засідання експертної комісії обґрунтований (розгорнутий) експертний висновок – оцінку якості об'єкта грифування, відповідності його змісту, науково-методичним і психолого-педагогічним та іншим вимогам.

Здійснення експертизи навчальних програм у сфері повної загальної середньої освіти відбувається відповідно до принципів, зазначених у Законі України «Про освіту» та вимог до модельних навчальних / навчальних програм (додатки Г, Д).

Рішенням педагогічної ради закладу освіти затверджуються навчальні програми, розроблені на основі модельних навчальних програм.

Служба затверджує освітні програми, розроблені не на основі типових освітніх програм, відповідно до Порядку проведення експертизи та затвердження освітніх програм повної загальної середньої освіти, розроблених не на основі типових освітніх програм. Службою укладено методичні рекомендації «Розробляємо освітню програму» з метою надання роз'яснень автору(-ам) освітніх програм, розроблених не на основі типових освітніх програм, щодо оформлення, підготовки освітніх програм для їх подання до подальшої експертизи. Рекомендуємо розробнику(-ам) керуватися зазначеними рекомендаціями, а також іншими інструктивно-методичними матеріалами для укладання освітніх програм та їх подання до Служби для проведення експертизи та затвердження.

Структура модельної навчальної програми
Назва навчального предмета / інтегрованого курсу
Роки навчання

Вступна частина.

Основна частина.

Клас навчання

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета / інтегрованого курсу	Пропоновані види навчальної діяльності
Назва змістової лінії, теми / розділу / модуля тощо		

Прикінцева частина.

Структура навчальної програми

Назва навчального предмета / інтегрованого курсу
Цикл, роки навчання

Вступна частина.

Основна частина.

Клас навчання

Очікувані результати навчання	Зміст навчального предмета/інтегрованого курсу	Види навчальної діяльності
Назва змістової лінії, теми / розділу / модуля, <i>кількість годин</i> тощо		

Прикінцева частина.

Титульний аркуш модельної навчальної програми (зразок)

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма
«Українська мова. 5–6 класи»
для закладів загальної середньої освіти

Автори: Українець В. І., Малярчук О. П.

Титульний аркуш навчальної програми (зразок)

Міністерство освіти і науки України

Комунальний заклад загальної середньої освіти
«Ліцей № 4 імені Павла Жука Хмельницької міської ради»

Навчальна програма
«Хімія. 7–9 класи»
для закладів загальної середньої освіти,
розроблена не на основі модельної навчальної програми

Автор: Шевченко І. М.

Форма експертного висновку

*(комплексна експертиза модельної навчальної /
навчальної програми)*

(назва програми, цикл навчання, авторський колектив)

Критерії експертизи	Реалізованість критеріїв		
	- реалізовано - потребує доопрацювання - потребує суттєвого доопрацювання - критерій не застосовується (обґрунтовується експертом)	зауваження / коментарі	рекомендації щодо покращення якості
1. Академічна доброчесність			
1.1. Відсутність плагіату (оприлюднених (опублікованих) раніше творів інших авторів без покликання на відповідний твір)			
1.2. Відсутність сфальшованої чи сфальсифікованої інформації (вигадування суб'єктом академічної діяльності даних чи фактів про результати власної академічної діяльності та свідомої зміни чи модифікації наявних даних, що призводить до створення завідомо неправдивої інформації щодо результатів академічної діяльності)			
1.3. Використано актуальні джерела, які відповідають сучасним науковим підходам та офіційним нормативним документам			
1.4. Використані джерела оформлено відповідно до вимог ДСТУ			
2. Структура програми			
Реалізовано структуру побудови програми: ураховано та розкрито необхідні компоненти, що забезпечують її ефективну реалізацію			
2.1. Наявна вступна частина, у якій:			
2.1.1. Визначено авторську концепцію			

2.1.2. Сформульовано мету навчального предмета / інтегрованого курсу, узгоджену з метою відповідної(-их) освітньої(-их) галузі(-ей) державного освітнього стандарту			
2.1.3. Описано способи реалізації програми та особливості організації освітнього процесу під час вивчення навчального предмета / інтегрованого курсу			
2.1.4. Визначено завдання для конкретизації способів досягнення мети навчального предмета / інтегрованого курсу			
2.2. Представлено основну частину, у якій:			
2.2.1. Викладено орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів / учениць за циклами / роками навчання			
2.2.2. Запропоновано види навчальної діяльності, які узгоджено з очікуваними результатами навчання та пропонуваним змістом			
2.2.3. Представлено конкретні та вимірювальні очікувані результати навчання, які відображають процес їх формування через навчальну діяльність учнів / учениць			
2.2.4. Запропоновано логічну послідовність очікуваних результатів навчання, які відображають поступ у розвитку певного вміння чи ставлення, ураховуючи наступність викладу змісту навчального предмета / інтегрованого курсу			
2.2.5. Запропоновано зміст навчального предмета / інтегрованого курсу, який ґрунтується на базових знаннях з відповідної освітньої галузі(-ей), визначених чинним державним стандартом відповідного рівня освіти			
2.2.6. Запропоновано зміст навчального предмета / інтегрованого курсу відповідно до вікової категорії здобувачів освіти			
2.2.7. Пропонуваний зміст навчального предмета / інтегрованого курсу логічно структуровано та побудовано			

2.2.8. Забезпечено здобуття учнями / ученицями мінімального обсягу знань за пропонуваним змістом у визначений період навчання в процесі досягнення очікуваних результатів, передбачених програмою для цього періоду			
2.2.9. Пропонований зміст навчального предмета / інтегрованого курсу спрямовано на формування української національної та громадянської ідентичності			
2.2.10. Узгоджено види навчальної діяльності з очікуваними результатами та пропонуваним змістом			
** 2.2.11. Зазначено орієнтовну кількість годин з урахуванням особливостей викладу змісту навчального та видів навчальної діяльності учнів / учениць			
2.3. Представлено прикінцеву частину, у якій:			
2.3.1. Визначено методичні підходи до реалізації відповідної програми			
2.3.2. Окреслено особливості методики / технології реалізації навчального предмета / інтегрованого курсу в освітньому процесі			
2.3.3. Запропоновано орієнтовні / конкретні ресурси для досягнення мети навчального предмета / інтегрованого курсу			
2.3.4. Подано різні системи оцінювання та інструментарій до них			
*Примітки (доповнення експерта, висвітлення окремої думки):			
** Індикатор критерію застосовується для навчальних програм.			
3. Мова тексту			
3.1. Відповідає сучасним мовним нормам			
3.1.1. Нормативність			
3.1.2. Точність			
3.1.3. Логічність			
3.1.4. Лаконічність			
3.1.5. Чистота			
3.2. Ураховує принципи недискримінації в текстах			
3.2.1. Ураховано різноманітність здобувачів освіти за статтю, етнічною приналежністю, соціальним статусом тощо			

3.2.2. Відсутні дискримінаційні або стигматизуючі елементи щодо певних груп населення			
3.2.3. Відсутні ознаки дискримінації, у тому числі термінологія, що не відповідає Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю			
*Примітки (доповнення експерта, висвітлення окремої думки):			
Висновок:			
Пропонуємо: <i>Обрати одне з рішень</i> — надати гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі»; — рекомендувати МОН надати гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»; — направити об'єкт грифування на розгляд іншим Комісіям у випадках, зазначених у пунктах 3, 4 розділу V Порядку, на перевірку щодо виявлення порушення авторських прав та/або академічної доброчесності; — направити об'єкт грифування на доопрацювання; — відхилити об'єкт грифування; — інші рішення, що визначені Порядком.			
Підпис			ПІБ (повністю)

Форма експертного висновку

(комплексна експертиза програм із корекційно-розвиткової роботи для осіб з особливими освітніми потребами)

(назва програми, рівень та цикл освіти, авторський колектив)

Критерії експертизи	Реалізованість критеріїв		
	- реалізовано - потребує доопрацювання - потребує суттєвого доопрацювання - критерій не застосовується (обґрунтовується експертом)	зауваження / коментарі	рекомендації щодо покращення якості
1. Структура програми			
1. Дотримано структури побудови програми означає, що під час її розроблення враховано та реалізовано необхідні компоненти, що забезпечують її ефективність та відповідність встановленим стандартам			
1.1. Наявна пояснювальна записка або вступ			
1.2. Обґрунтовано необхідність корекційно-розвиткової роботи відповідно до категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів)			
1.3. Мета чітко сформульована, реалістична, досяжна та враховує відповідні освітні труднощі дітей			
1.4. Завдання програми конкретизують кроки для досягнення мети			
1.5. Розкрито основні напрями корекційно-розвиткової роботи з урахуванням відповідних освітніх труднощів, які були обрані як фокус			
1.6. Структура та зміст корекційно-розвиткової роботи відповідає можливостям та потребам здобувачів освіти			
1.7. Подано очікувані результати корекційно-розвиткової роботи			
1.8. Зміст програми структурований та логічно побудований			
<i>*Примітки (доповнення експерта, висвітлення окремої думки):</i>			
2. Академічна доброчесність			
2. Ураховано принципи академічної доброчесності			

2.1. Відсутність плагіату (оприлюднених (опублікованих) раніше творів інших авторів без посилання на відповідний твір)			
2.2. Відсутність сфальшованої чи сфальсифікованої інформації (вигадування суб'єктом академічної діяльності даних чи фактів про результати власної академічної діяльності та свідомої зміни чи модифікації наявних даних, що призводить до створення завідомо неправдивої інформації щодо результатів академічної діяльності)			
2.3. Матеріал не містить інформації, яка стосується Російської Федерації або була надана Російською Федерацією міжнародним інформаційним джерелам, а також, яка розміщується та використовується на офіційних інтернет-ресурсах держав-партнерів і міжнародних організацій			
2.4. Використано актуальні джерела, які відповідають сучасним науковим підходам та офіційним нормативним документам			
2.5. Використані джерела оформлено відповідно до вимог ДСТУ			
<i>*Примітки (доповнення експерта, висвітлення окремої думки):</i>			
3. Зміст програми корекційно-розвиткової роботи			
3. Програма визначає напрями корекційно-розвиткової роботи, їх відповідне змістове наповнення, яке спрямоване на вирішення завдань, обумовлених особливостями психофізичного розвитку осіб з особливими освітніми потребами			
3.1. Зміст програми відповідає вимогам Державного стандарту освіти, типовій освітній програмі для осіб з особливими освітніми потребами та іншим нормативно-правовим актам			
3.2. Зміст програми відповідає віковим та індивідуальним особливостям здобувачів освіти та враховує їхні особливості психофізичного розвитку			
3.3. Забезпечує подолання вторинних порушень з урахуванням особливостей психофізичного розвитку здобувачів освіти			
3.4. Враховує попередження появи вторинних порушень в осіб з особливими освітніми потребами			
3.5. Зміст спрямовано на компенсацію та корекцію порушень з урахуванням психофізичного розвитку здобувачів освіти			
3.6. Забезпечує цілеспрямоване формування пізнавальної діяльності з урахуванням психофізичного розвитку здобувачів освіти			
3.7. Зміст спрямовано на формування особистісних якостей осіб з особливими освітніми потребами			
3.8. Зміст спрямовано на психологічну та соціальну адаптацію осіб з особливими освітніми потребами			
3.9. Рекомендовані види діяльності забезпечують практичну реалізацію			

програми, доповнюють і конкретизують її, сприяють досягненню очікуваних результатів			
3.10. Зміст програми базується на сучасних дослідженнях у галузі спеціальної освіти за відповідним напрямом, враховані сучасні українські та міжнародні практики			
3.11. Зміст подано послідовно, від простого до складнішого, з урахуванням логічних зв'язків між поняттями й фактами			
3.12. Усі запропоновані методики / технології / інформаційні матеріали та ін. науково обгрунтовані, відповідають дійсності, перевірені, апробовані в практичній діяльності та мають доказову базу ефективності.			
3.13. Заплановані і передбачені програмою види діяльності в повному обсязі дозволяють досягти мети програми та вирішити всі поставлені завдання			
3.14. Зміст програми містить конкретні методичні рекомендації / алгоритми / кроки для фахівців щодо її впровадження			
3.15. Зазначено способи моніторингу прогресу дітей, що допомагають оцінити ефективність запропонованих заходів та/чи скорегувати їх за потреби			
<i>*Примітки (доповнення експерта, висвітлення окремої думки):</i>			
4. Мова тексту			
4.1. Відповідає сучасним мовним нормам			
4.1.1. Нормативність			
4.1.2. Точність			
4.1.3. Логічність			
4.1.4. Лаконічність			
4.1.5. Чистота			
4.2. Відсутність інформації, що спотворює зміст прав людини чи дає хибне уявлення про них			
4.3. Уникнення прихованих чи явних указівок на те, що певні групи є менш або більш цінними для суспільства			
4.4. Використання недискримінаційної мови щодо осіб за різними ознаками – кольором шкіри, расою, етнічним і соціальним походженням, політичними, релігійними та іншими переконаннями, статтю, майновим станом, місцем проживання, а також за віком, зовнішністю, станом здоров'я, інвалідністю, мовними або іншими ознаками			
4.5. Використана доступна, зрозуміла, актуальна термінологія, яка відповідає сучасним науковим підходам та офіційним нормативним документам			

<i>*Примітки (доповнення експерта, висвітлення окремої думки):</i>	
Висновок:	
Пропонуємо: <i>Обрати одне із рішень</i> - надати гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі»; - направити об'єкт грифування на розгляд іншим Комісіям у випадках, зазначених у пунктах 3, 4 розділу V Порядку, на перевірку щодо виявлення порушення авторських прав та/або академічної доброчесності; - направити об'єкт грифування на доопрацювання; - відхилити об'єкт грифування; - залишити попередньо ухвалене рішення без змін; - інші рішення, що визначені Порядком.	
Підпис	ПІБ (повністю)